

"Курська операція" у соціальних мережах: реакції, тренди та протидія російської пропаганди

Комплексний медіа аналіз за допомогою штучного інтелекту*

*За період з 6 по 24 серпня 2024 року

Даний звіт складений за результатами комплексного медіа аналізу настроїв жителів Курської області станом на початок та в перші тижні проведення “Курської операції” Сил Оборони України на території Російської Федерації.

Метою дослідження є відображення основних трендів реакції росіян на “Курську операцію”, дії російської влади у відповідь на вторгнення ЗСУ на територію РФ, а також ключові аспекти пропаганди направленої на вплив на внутрішньоросійську громадську думку у зв’язку з цими подіями.

Виявлення та відстеження шаблонів реакцій жителів Курської області, а також аналіз реагування з боку російської влади під час даної воєнної операції дає важливе знання в контексті повномасштабного вторгнення російської армії РФ в Україну, в тому числі стосовно ключових аспектів інформаційної війни, яку Росія веде проти українських громадян та її точок вразливості.

Шкала суспільних реакцій на опубліковані повідомлення і їх якісний аналіз за період початкового розвитку “Курської операції” вказує на великі зусилля російської пропаганди для штучного зменшення значущості цих подій для російського суспільства та витіснення з публічного обговорення факту перенесення бойових дій на територію Російської Федерації. Останнє не означає витіснення цих тем з приватних обговорень, однак метою цього дослідження є медіапростір та зафіксовані в ньому реакції росіян на події в Курській області в серпні 2024 року.

Резюме

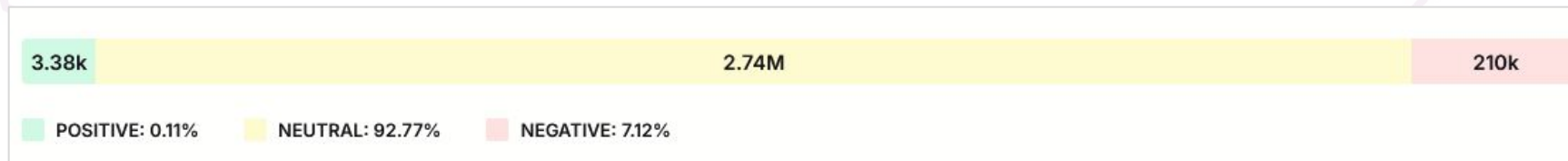

На графіку 1 видно, що пік реакцій росіян (для даної вибірки) на події в Курській області припадає на 8 серпня (понад 600 тис. реакцій), а вже 14 серпня їх кількість знизилася майже до 80 тис. і до 18 тис. станом на 24 серпня відповідно. Крім того, як свідчить графік 2, понад 92% реакцій в підсумку виявилися нейтральними, і лише 7% негативними.

Графік 1. Шкала переглядів Telegram повідомлень, пов'язаних з подіями в Курській області з 6 по 24 серпня 2024 року.

Графік 2. Реакції читачів Telegram повідомлень, пов'язаних з Курською операцією.

Резюме

Виходячи з аналізу дописів користувачів в Курській області за період (6 - 24 серпня 2024) розгортання “Курської операції” Силами Оборони України, в даному інфопросторі виявлена тенденція до панічних настроїв жителів прифронтових міст і прилеглих територій.

Хвиля невдоволення швидко охопила росіян через ефект несподіваності атаки українських військ, яка також продовжувала зростати через відсутність офіційних заяв з боку російського керівництва та стрімкого наповнення інфопростору користувачькими фотографіями та дописами, які демонстрували стрімке просування ЗСУ вглиб території РФ.

Крім того, якісний аналіз вмісту повідомлень жителів Курського регіону засвідчив різне сприйняття ситуації всередині російського суспільства. Не беручи до уваги публікації офіційних органів управління, в тому числі чиновників і пропагандистських ЗМІ, користувачі соціальних мереж (Telegram-спільнот) розділилися на окремі групи: тих, хто опинився в безпосередній зоні конфлікту, і виступили з гострою критикою місцевих органів управління, та жителів інших регіонів, які лише спостерігали за подіями через екрани своїх смартфонів.

Резюме

З розвитком операції та зростаючими вкидами матеріалів пропагандистського характеру, тенденція панічних настроїв серед жителів Курської області почала різко змінюватися від критики влади в бік підтримки дій ЗС РФ і нагнітання міжнаціональної ворожнечі. Натомість безпосередні свідки збройного протистояння, а саме жителі захоплених населених пунктів, як от Суджа та прилеглих сіл, продовжували публікувати фото та відео з зони бойових дій. Основним інструментом проти цього стало жорстке цензурування: дані матеріали зазнали цензури з боку Кремля та системно вилучалися з Telegram-спільнот їхніми адміністраторами.

Варто зазначити, що окремі епізоди в ході розвитку операції мали особливий вплив на контекст публікацій, зокрема у зв'язку з великою кількістю випадків здачі росіян в полон, в тому числі солдатів строкової служби. Даний контекст викликав серйозний резонанс у всьому інфопросторі РФ. Різка реакція суспільства змусила Кремль шукати швидке рішення у вигляді обміну до Дня Незалежності України, щоб нашвидкоруч (чого раніше не було) організувати обмін полоненими, звільнивши частину своїх солдатів-строковиків.

Публікації про масову здачу російських строковиків в полон, а також про втрати росіян на даному театрі бойових дій відстежувалися Кремлем та зазнавали нищівної критики, про що свідчить велика кількість сурогатних акаунтів (ботів), які згодом були видалені.

Методологія Дослідження

Результати дослідження настроїв жителів Курської області на початку військової операції Сил Оборони України ґрунтуються на медіа аналізі за допомогою штучного інтелекту, в тому числі дописів та коментарів користувачів соціальних мереж за період з 6 по 24 серпня 2024 року.

Крім того, об'єктом аналізу також стали публікації окремо взятих військовослужбовців ЗС РФ, чиї дані були верифіковані за допомогою OSINT інструментів. Для проведення моніторингу використані ключові слова та фрази, що визначають контекст вищезгаданих подій, а також суміжні теми та публікації в Telegram-спільнотах, зокрема:

Регіональні		Загальні		Воєнкори	
Джерело	Аудиторія	Джерело	Аудиторія	Джерело	Аудиторія
<u>VOBLYA • Курск</u>	1.5М	<u>Рыбарь</u>	1.3М	<u>Операция Z: Военкоры Русской Весны</u>	1.6М
<u>Иван Утенков КУРСК</u>	400k	<u>Телеканал Дождь</u>	475k	<u>Два майора</u>	1.08М
<u>КУРСКИЙ БОМОНДЪ</u>	250k	<u>ZERGULIO</u>	380k	<u>WarGonzo</u>	1.04М
<u>Суджа Родная</u>	90k	<u>Белорусский силовик</u>	346k	<u>Сладков+</u>	918k
<u>Суджа в Telegram</u>	32k	<u>КАШИН</u>	70k	<u>Спецоперация Z</u>	480k
<u>Теткино. Комментарии</u>	3k	<u>Логика Маркова</u>	70k	<u>Русская Весна Z : спецоперация на Украине и Донбассе</u>	186k

Результати Дослідження

За результатами дослідження виявлено основні теми, що стали ключовими тригерами суспільного невдоволення, а також, об'єктом цензури та блокування.

- ❖ Замовчування і дезінформація щодо поточної ситуації на кордоні
- ❖ Проблема з евакуацією
- ❖ Проблеми з виплатами компенсацій ВПО
- ❖ Проблеми зі зв'язком
- ❖ Бомбардування ЗС РФ населених пунктів в Курській області
- ❖ Фейки про воєнні злочини ЗСУ
- ❖ Дописи російських воєнкорів і військових
- ❖ Приховування провалу оборони та пропаганда успіхів ЗС РФ

>>> Нижче подані детальніший опис тем та коментарі до них.

Замовчування і дезінформація щодо поточної ситуації на кордоні

З перших годин “Курської операції” регіональна та центральна влада намагалися приховати реальний стан справ збройних сил РФ на кордоні Курської області, створюючи тим самим інформаційний вакуум, в який потім вливали дезінформацію. Основним джерелом новин з місць подій стали публікації місцевих жителів і так званих “z-воєнкорів”.

Як видно зі статистики публікацій стосовно ситуації в Курській області на початку операції, більше третини зі 159 джерел (в тому числі 16 підконтрольних Кремлю ЗМІ, 31 підтвержене джерело дезінформації, та 19 пропагандистських каналів) використовуються військово-політичним керівництвом РФ для поширення неправдивої інформації.

Графік 3. Статистика публікацій стосовно ситуації на кордоні в Курській області з 6 по 24 серпня 2024 року.

 ACTORS 159	 PUBLICATIONS 240	 VIEWS 12.2M	 REACTIONS 72k
INAUTHENTIC 8	STATE-AFFILIATED 16	DISINFO SPREADERS 31	INFLUENCE OPERATIONS 19

Замовчування і дезінформація щодо поточної ситуації на кордоні

Російське керівництво активно використовує методи пропаганди та дезінформації для формування громадської думки. У випадку Курської області були задіяні всі можливі медіа інструменти для збереження статус-кво та створення ілюзії належного контролю над ситуацією в регіоні.

Типова реакція читачів Telegram-спільнот на замовчування та дезінформацію про ситуацію на кордоні в Курській області:

Любовь
А по ТВ в новостях говорят, что атака отражена, зачем врать, если они до сих пор на территории Суджанского района

👍 197 😊 16 😡 13 👤 12 👍 8 🙏 5 🙌 3 🗑️ 3

💜 1

22:52

Ксения
Пока только видно хохлятских корреспондентов
Хоть раз бы увидеть российских, тогда можно будет и поверить в написанное выше.

👍 4 🙏 2

23:42

kasha
Ирина
Наша надежда только на наших ребят, мы должны сплочить...
Да наши ребята бежавшие из Суджи в первый же день.. не на кого нет надежды. Только на самих себя.

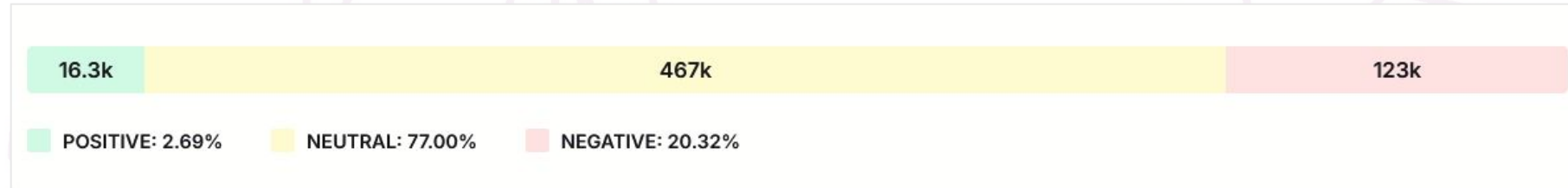
👍 5 🙏 1

17:33

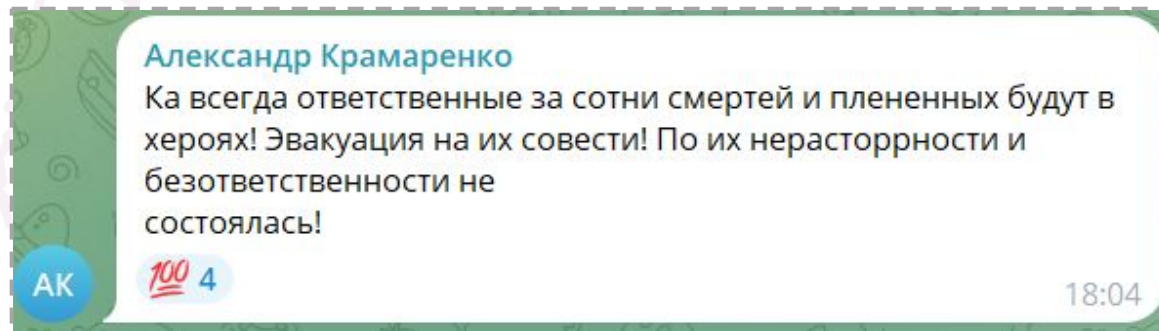
Проблема з евакуацією

Одним з головних нарікань до влади з боку жителів Курської області в соціальних мережах була відсутність організованих заходів щодо евакуації цивільного населення та загалом адекватних дій місцевої влади як таких. На шкалі реакцій видно, що за період з 6 по 24 серпня 2024 року, з понад 600 тисяч реакцій, 20% виражають негативне ставлення до теми евакуації й менш як 3% ставляться позитивно.

Графік 4. Реакції користувачів на публікації про евакуацію з зони бойових дій з 6 по 24 серпня 2024 року.

Типова реакція читачів Telegram-спільнот на погану організацію евакуації:

Проблема з евакуацією

За офіційними даними російської сторони, кількість внутрішньо переміщених осіб складає понад 180 тисяч. З початком операції, тема евакуації активно експлуатується прокремлівськими ЗМІ в тому числі для поширення дезінформації та пропагандистських наративів.

Зі статистики випливає, що з-поміж майже 4 тисяч джерел, які подавали інформацію за цей період щодо евакуації з Курської області, понад 600 - це скомпроментовані канали комунікації (спільноти, групи, користувачі), які систематично розповсюджують кремлівську пропаганду та фейкові повідомлення.

Графік 5. Статистика щодо засобів пропаганди і дезінформації в контексті евакуації з 6 по 24 серпня 2024 року.

COMPROMISED ACTORS		VIEW DETAILS	
Total actors	Split by type	Top compromised actors	
643	Disinformation 312 Influence operations 326 Sanctions 5	<ul style="list-style-type: none"> Топор Live РИА Новости Mash Мир сегодня с "Юрий Подоляка" Readovka 	Influence operations Disinformation Disinformation Disinformation Disinformation
Total audience: 83.2M			

Проблема з евакуацією

Кількість ботів задіяних в даній інформаційній кампанії склала понад 800. Це ті засоби просування прокремлівських наративів, чия поведінка явно вказує на їх сурогатність, тобто неавтентичність.

Графік 6. Статистика щодо сурогатних каналів комунікації (ботів) в контексті евакуації з 6 по 24 серпня 2024 року.

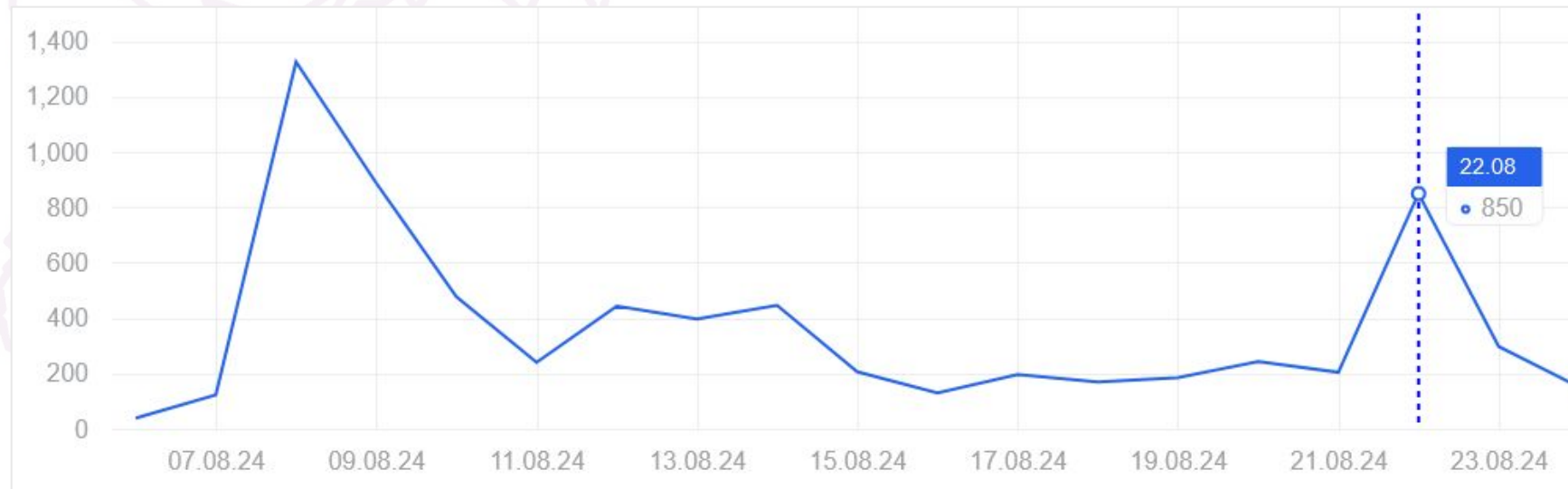
INAUTHENTIC ACCOUNTS		VIEW DETAILS	
Total actors	Split by type	Top inauthentic accounts	
804	Immature accounts 22	 FIB - федеральное информац...	Inauthentic behavior
Total audience: 3.8k	Inauthentic behavior 782	 Враги народа	Inauthentic behavior
		 СЛОН RU	Inauthentic behavior
		 Московский компромат	Inauthentic behavior
		 Чиновник РУ	Inauthentic behavior

Такі джерела використовуються здебільшого для розповсюдження повідомлень провладних засобів масової інформації та пропаганди, найчастіше в автоматизованому режимі.

Проблеми з виплатами компенсацій ВПО

З огляду на необхідність публічно реагувати на постійно зростаючий потік внутрішньо переміщених осіб, центральна влада й особисто Володимир Путін пообіцяв видачу компенсації ВПО з початковою цифрою у 10 тис. рублів. Однак, на практиці реалізувати цю обіцянку виявилось складно. Жителі Суджі по кілька раз відправляли заявки на виплату, але отримували відмову, про що свідчать чисельні дописи жителів Курської області. Не беручи до уваги перші дні “Курської операції”, особливо активно тема виплат поширювалася в інфопросторі 22 серпня 2024 року. Саме в цей день Президент РФ провів нараду щодо ситуації у прикордонних регіонах, заявивши про автоматичні нарахування компенсації ВПО в Курській області.

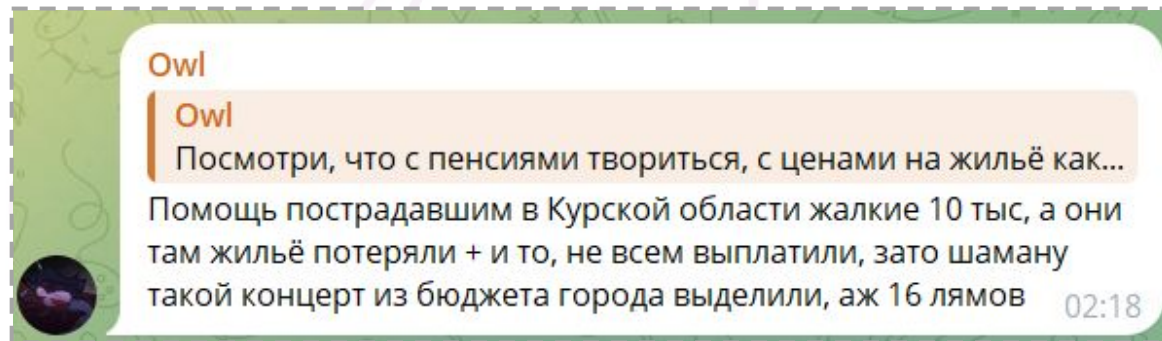
Графік 7. Кількість повідомлень в Telegram-спільнотах про виплати ВПО з 6 по 24 серпня 2024 року.

Проблеми з виплатами компенсацій ВПО

Питання виплат матеріальної компенсації вимушено переміщеним жителям Курської області, кількість яких доходить до майже 200 тисяч, є наріжним каменем Кремлівської соціальної політики. Крім навантаження на державний бюджет, це також створює негативний вплив на особистий імідж президента Путіна.

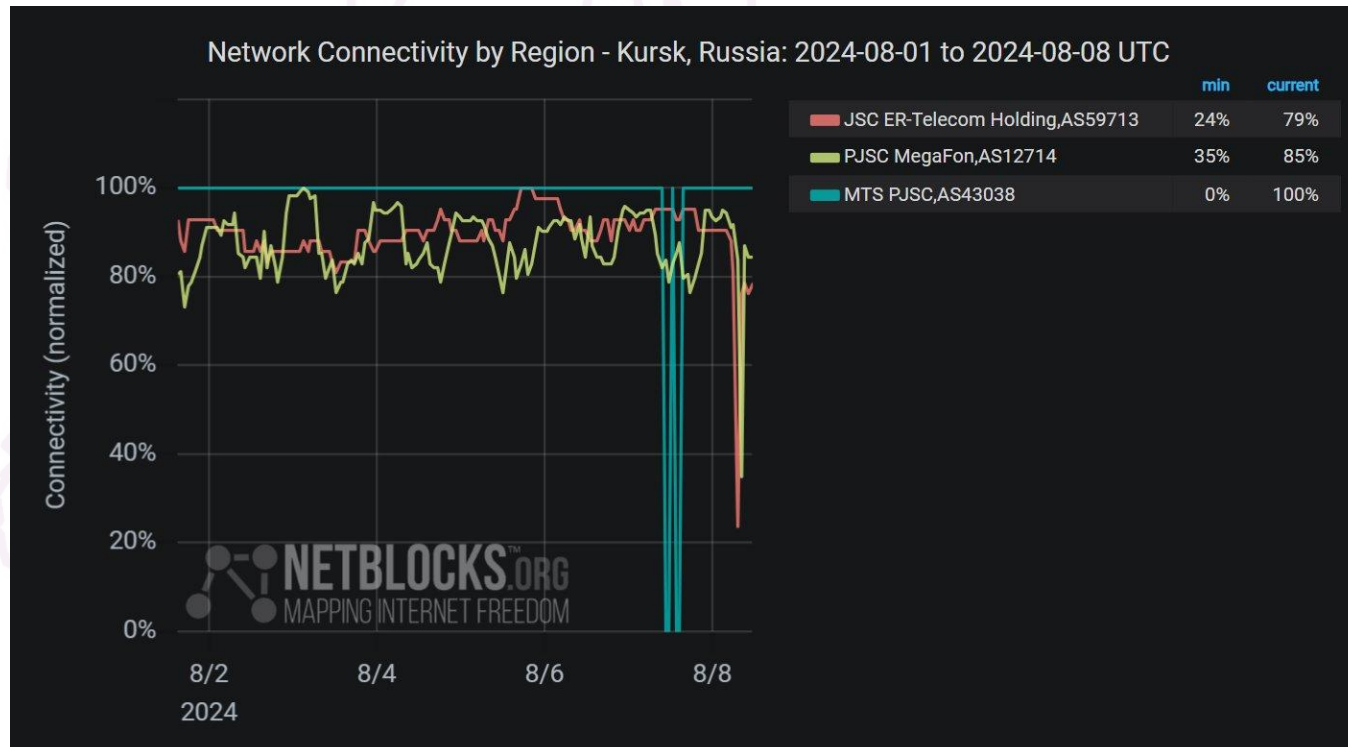
Типова реакція читачів [Telegram-спільнот](#) погану організацію виплат ВПО:

Проблеми зі зв'язком

З перших днів “Курської операції”, місцеві жителі постійно скаржилися на поганий або зовсім відсутній зв'язок та інтернет. Існує велика ймовірність, що створення штучних перешкод було навмисними діями російських військових, відтак частиною агресивної інформаційної кампанії, направленої як на місцевих жителів, так і на інших користувачів мереж з метою збереження невизначеності й замовчування ходу бойових дій.

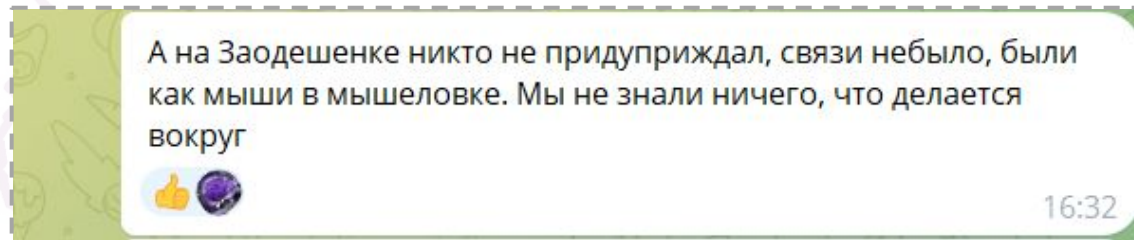
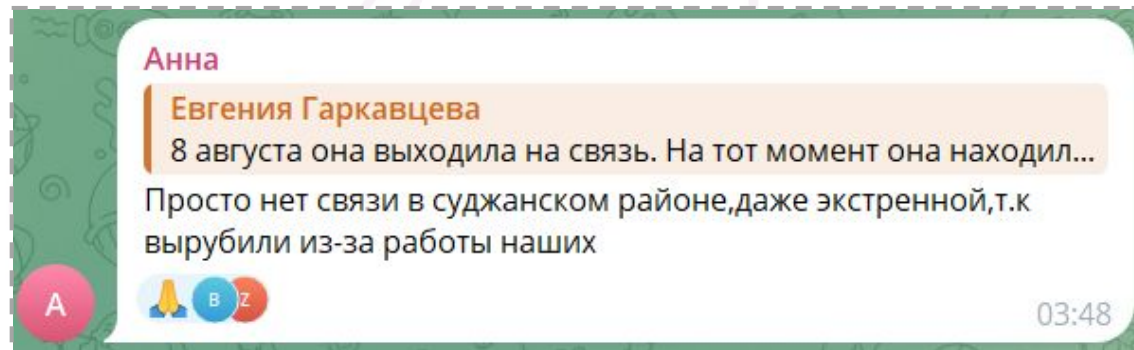
Графік 8. Відсутність зв'язку і сервісів основних провайдерів РФ в Курській області станом на початок операції Сил Оборони України [netblocks.org].

Проблеми зі зв'язком

Ізоляція населення в зоні бойових дій та створення інформаційного вакууму є практичними інструментами інформаційної війни, які відпрацьовувалися Кремлем з самого початку російського вторгнення 2014 року на Донбасі, а також в місті Маріуполь 2022 року.

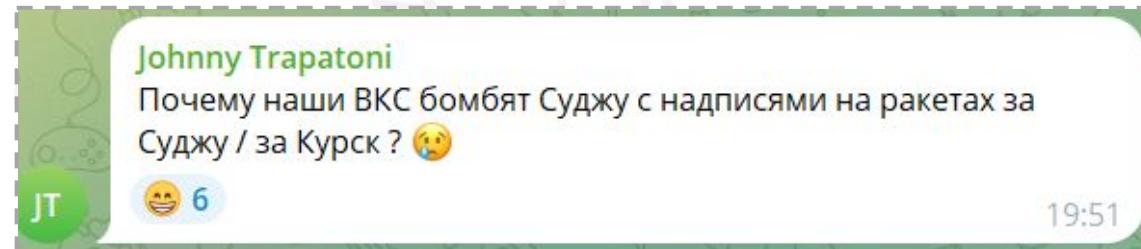
Типова реакція читачів Telegram-спільнот на проблеми зі зв'язком:

Бомбардування ЗС РФ населених пунктів в Курській області

Окрім провалів на курському фронті, Кремль приховує і той факт, що ВКС та російська артилерія вдається до невибіркових обстрілів власних населених пунктів у зоні бойових дій. Дана тема дуже небажана для російської пропаганди, тому здебільшого подібні повідомлення одразу видаляються. Відтак недостатньо даних для відображення статистики щодо цих згадок.

Типова реакція читачів [Telegram-спільнот](#) на невибіркве бомбардування ВКС в Курській області:

Від самого початку вторгнення в Україну, росіяни часто використовують засоби вогневого ураження та авіацію при невибіркових обстрілах цивільного сектору та критичної інфраструктури. Подібний спосіб ведення бойових дій у Курській області російська сторона заперечує та перекладає відповідальність на дії ЗСУ.

Фейки про воєнні злочини ЗСУ

Фейки один з найпоширеніших інструментів російської пропаганди, особливо це стосується ЗСУ та військово-політичного керівництва України. В такий спосіб Кремль намагався не тільки приховати реальний стан в зоні бойових дій, але також дискредитувати Сили Оборони України та розпалювати міжнаціональну ворожнечу. На графіку 9 наведена статистика щодо скомпрометованих російських джерел, які систематично розповсюджували фейки про ЗСУ в перші тижні Курської операції. За цей період лише дві тисячі повідомлень отримали 344 мільйони переглядів.

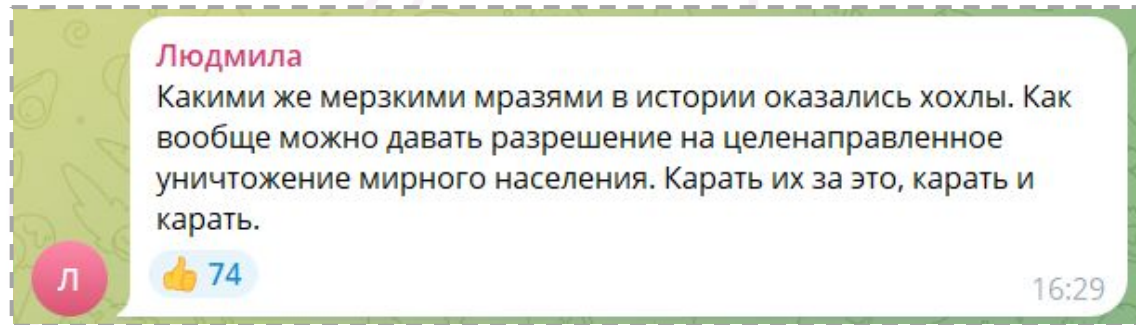
Графік 9. Кількість скомпрометованих джерел, які поширювали дезінформацію про ЗСУ в Курській області з 6 по 24 серпня 2024 року.

 ACTORS 642	 PUBLICATIONS 2.02k	 VIEWS 344M	 REACTIONS 6.45M
INAUTHENTIC 107	STATE-AFFILIATED 149	DISINFO SPREADERS 149	

Фейки про воєнні злочини ЗСУ

Російська пропаганда активно використовує фейки для дискредитації Збройних сил України та розпалювання міжнаціональної ворожнечі. На початку Курської операції цей інструмент став одним з головних поряд з цензуруванням та використанням ботів.

Типова реакція читачів Telegram-спільнот на фейкові вкиди про ЗСУ під час операції в Курській області:

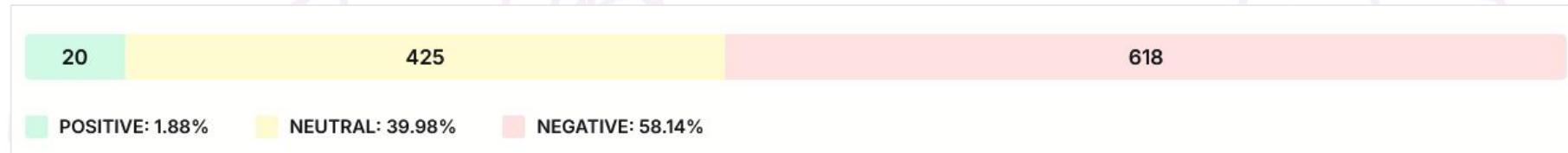

Дописи російських воєнкорів і військових

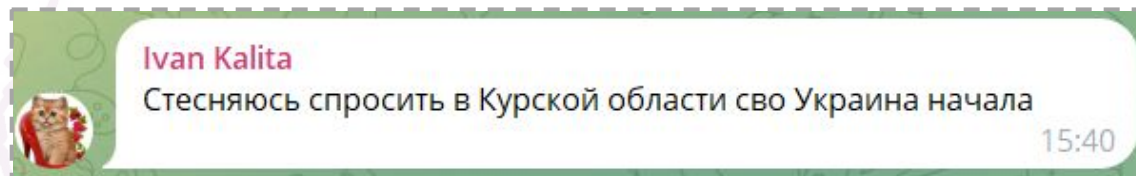
Російські військові також розділилися на дві умовні групи. Критики політичного керівництва, що не приховують своє невдоволення нерішучими діями командування, та переконані лоялісти.

В контексті так званої “СВО”, більшість повідомлень на z-каналах за період розгортання операції в Курській області, несуть негативний характер. Російські військові критикують командування та політичне керівництво за відсутність чіткого плану дій і провал оборони в Курській області, що обернулися для Росії великими втратами.

Графік 10. Емоційне забарвлення повідомлень на z-каналах зі згадуванням подій в Курській області та “СВО” з 6 по 24 серпня 2024 року.

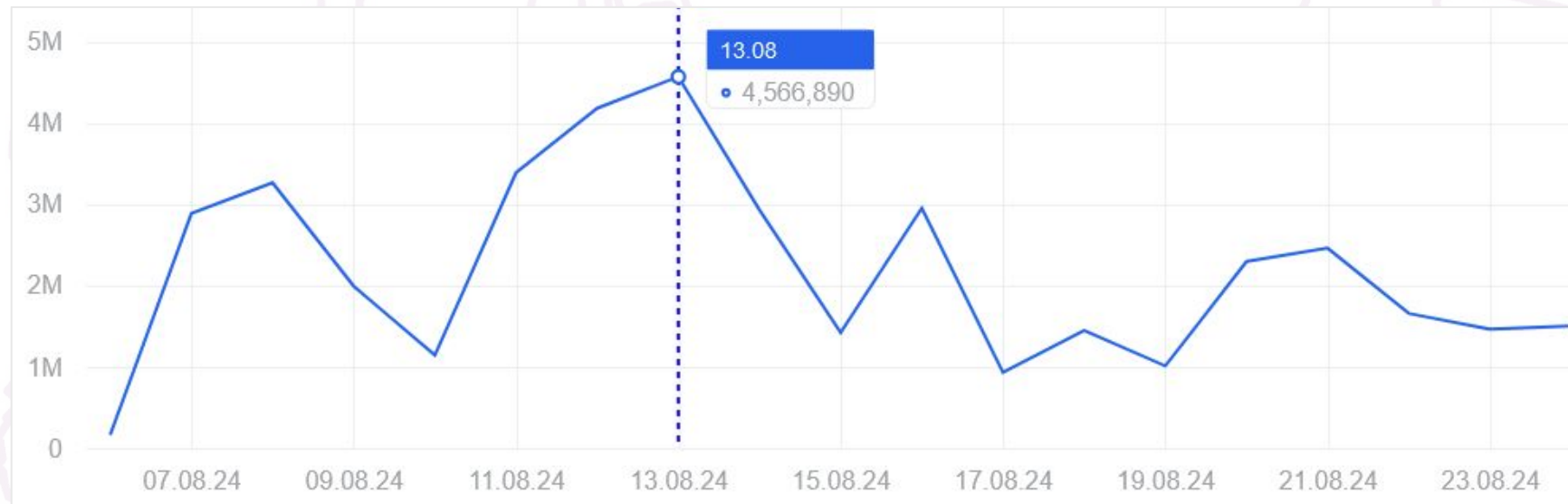
Типова реакція читачів Telegram-спільнот на некомпетентність російського військово-політичного керівництва у зв'язку з операцією ЗСУ в Курській області:

Дописи російських воєнкорів і військових

З наступного графіка випливає, що пік переглядів повідомлень на тему “СВО” та Курської області на каналах російських z-воєнкорів, припадає на 12 та 13 серпня 2024 року. Це може бути пов’язано як з річницею затоплення атомного підводного човна “Курськ” 2000 року, так і з “перебігом” операції (через тиждень після початку операції), а саме постійними вкидами фейків про успіхи російських підрозділів на даному театрі бойових дій, в тому числі чеченських загонів.

Графік 11. Кількість переглядів повідомлень про “СВО” і Курську область на z-каналах з 6 по 24 серпня 2024 року.

З огляду на значні втрати серед російських військових, некомпетентність командування та провал оборони в районі Курської області, дедалі більше учасників “СВО” виступають з критикою Кремля та свого командування, здебільшого використовуючи z-канали як майданчик для подібних заяв і дискусій.

Приховування провалу оборони та пропаганда успіхів ЗС РФ

Той факт, що ЗС РФ не змогли зупинити прорив кордону в Курській області, змусив Кремль вдаватися до методів спотворення дійсності видаючи бажане за дійсне. Так російська пропаганда активно поширює міфи про непереможність російських військових, однак замовчує втрати значних територій, бойові втрати та факти масової здачі в полон, в тому числі солдат строкової служби.

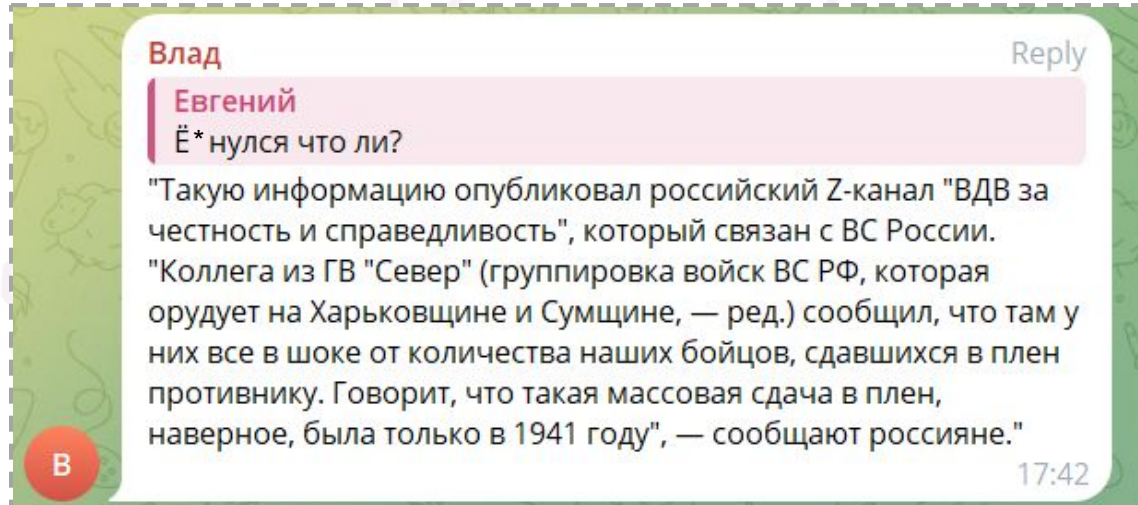
Як видно на графіку нижче, тема строковиків жваво обговорювалася учасниками російських Telegram-спільнот на початку операції, а також 15 серпня 2024 року, коли почали з'являтися повідомлення про ініційований російською владою обмін військовополоненими. Також 24 серпня 2024 року, коли власне сам обмін і відбувся.

Графік 12. Кількість дописів на тему строковиків в Курській області з 6 по 24 серпня 2024 року.

Приховування провалу оборони та пропаганда успіхів ЗС РФ

Типова реакція читачів Telegram-спільнот на велику кількість полонених під час розгортання операції ЗСУ в Курській області:

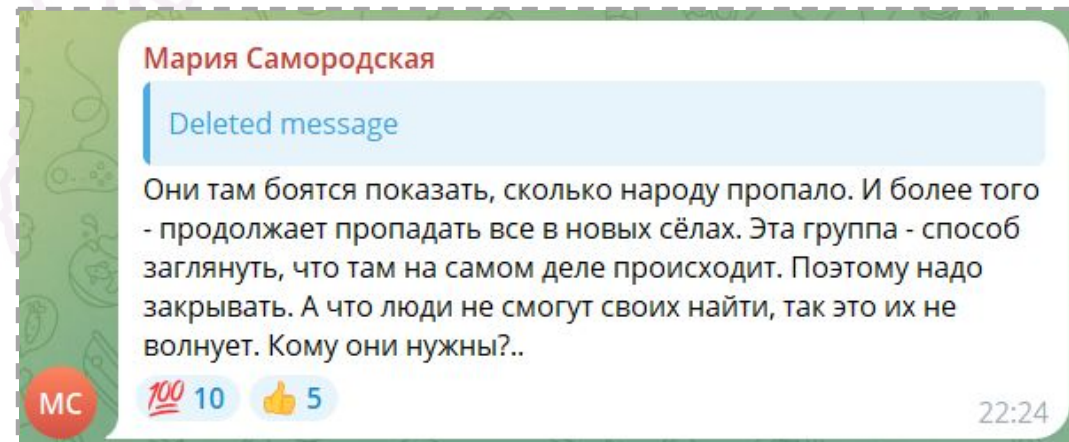
Приховування провалу оборони та пропаганда успіхів ЗС РФ

Що стосується втрат, як бойових, так і серед мирного населення, російське керівництво вжило усіх заходів для запобігання поширення інформації про загиблих та зниклих безвісти. Так, в соціальній мережі “Вконтакте” було заблоковано групу під назвою “Суджа - поиск людей”, де публікувалися імена й телефони росіян, в тому числі військових, в Курській області, які не виходили на зв’язок з рідними. Доступ обмежили тільки для російських IP-адрес.

Кремль активно експлуатує платформу Telegram та інші подібні ресурси при цьому не допускає поширення небажаних для російського керівництва дописів та коментарів. Тому більшість таких публікацій існують в публічному просторі тільки до першого аудиту, після чого одразу видаляються.

Типова реакція читачів Telegram-спільнот на дії російської влади стосовно спроб розшукати зниклих безвісти в Курській області:

Дякуємо за увагу!